

CUMHURBAŞKANI ILO SÖZLEŞMELERİNDEN ÇEKİLEBİLİR Mİ?

24 Mart 2021

Yıldırım Koç

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 20 Mart 2021 günlü Resmi Gazete’de yayımlanan kararıyla, “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”ni Türkiye tarafından hukuki açıdan tartışmalı bir biçimde feshetti.

Türkiye çalışma yaşamında, onaylanmış ILO Sözleşmelerinin önemi çok büyüktür. Anayasanın 90. maddesi uyarınca, bu sözleşmelerle iç mevzuatımızın çeliştiği durumlarda, çelişen iç mevzuat hükümleri “YOK” sayılır ve uluslararası sözleşme hükümleri “doğrudan uygulanır.”

Sayın Cumhurbaşkanı, benzer bir cumhurbaşkanlığı kararıyla Türkiye’nin onaylanmış ILO Sözleşmelerinden çekilmesini sağlayabilir mi? Bu konudaki prosedür nedir?

Türkiye’nin onayladığı ve sendikal hak ve özgürlükler açısından en önemli olduğunu düşündüğüm ILO Sözleşmeleri şunlardır:

87 no.lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi

98 no.lu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi

135 no.lu İşçi Temsilcileri Sözleşmesi

158 no.lu Hizmet İlişisine Son Verilmesi Sözleşmesi

Bu Sözleşmeler ve bunları tamamlayan ILO Yönetim Kurulu Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi kararları, genel grev hakkından, son derece geniş bir örgütlenme hakkına kadar birçok önemli konuda, iç mevzuatımızdaki kısıtlama ve yasaklamaları etkisiz kılan hükümler içermektedir. Bu nedenle, Türkiye’nin bu Sözleşmelerden çekilmesi, sendikalarımızın büyük bölümü bu hakların farkında bile olmasa da, önemli hak kayıplarına neden olacaktır.

SÖZLEŞMELER NASIL KABUL EDİLDİ?

Türkiye’de Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri üç aşamada geçerlilik kazanır. Önce, TBMM’de bir “onaylanması uygundur” kanunu kabul edilir. Ardından, bu kanuna dayanılarak, Bakanlar Kurulu söz konusu Sözleşmeyi onaylar. Ardından da bu onay işlemi ILO Genel Müdürlüğü’ne tescil ettirilir. Onay süreci bu şekilde tamamlanmış olur.

Örneğin, “Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin 87 Sayılı Sözleşme”nin onaylanmasının uygun olduğu 25.11.1992 gün ve 3847 sayılı Kanunla kabul edildi. Bu kanunda, “Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür” ifadesi yer alıyordu. Kanun, 11 Aralık 1992 günlü Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Bakanlar Kurulu da 8.1.1993 gün ve 93/3967 sayılı kararıyla 87 sayılı Sözleşmenin onaylanmasını kararlaştırdı. Karar, 25.2.1993 günlü Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Onay işlemi 12 Temmuz 1993 tarihinde ILO’da tescil edildi ve Sözleşme bu tarihten bir yıl sonra yürürlüğe girdi ve bağlayıcılık kazandı.

SÖZLEŞMELERDEN NASIL ÇEKİLİR?

ILO Sözleşmelerinden çekilmede özel bir prosedür uygulanır. Sözleşmeyi onaylayan Bakanlar Kurulu’nun benzer bir kararla Sözleşmenin yükümlülüklerinden hemen kurtulabilmesi mümkün değildir.

ILO Sözleşmelerinden çekilmeye ilişkin standart prosedür, 87 sayılı Sözleşmenin 16. Maddesinde şöyle ifade edilmektedir:

“Bu sözleşmeyi onayan her üye, ilk yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on yıllık bir süre sonunda Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Müdürüne göndereceği ve bu müdürün kaydedeceği bir belge ile feshedebilir. Fesih, kayıt tarihinden ancak bir yıl sonra geçerli olur.

“Bu sözleşmeyi onamış olup da onu bundan önceki fıkrada sözü edilen on yıllık sürenin bitiminden itibaren bir yıllık süre içinde bu madde gereğince feshetmek seçeneğini kullanmayan her üye yeniden on yıllık bir süre için bağlanmış olur ve bundan sonra bu sözleşmeyi, her on yıllık süre bitince, bu maddenin içerdiği koşullar içinde feshedebilir.”

Diğer ILO Sözleşmelerinden çekilmede öngörülen prosedür de böyledir.

Bu dört önemli sözleşmenin bu açıdan durumu nasıl?

87 sayılı Sözleşme 9 Temmuz 1948 günü kabul edildi ve gerekli onay sağlandıktan sonra 4 Temmuz 1950 tarihinde yürürlüğe girdi. Buna göre, 87 sayılı Sözleşmeden çekilmek isteyen ülke, 4 Temmuz 2020 ile 4 Temmuz 2021 tarihleri arasında bu hakkını kullanabilir ve bu çekilme başvurusu bu işlemden bir yıl sonra yürürlüğe girer. 4 Temmuz 2021'e kadar bu hakkını kullanmazsa, ancak 4 Temmuz 2030 tarihinden itibaren bir yıl içinde bu hakkını kullanabilir.

98 sayılı Sözleşme 1 Temmuz 1949 günü kabul edildi ve gerekli onay sağlandıktan sonra 18 Temmuz 1951 tarihinde yürürlüğe girdi. Buna göre, 98 sayılı Sözleşmeden çekilmek isteyen ülke, 18 Temmuz 2021 ile 18 Temmuz 2022 tarihleri arasında bu hakkını kullanabilir ve bu çekilme başvurusu bu işlemden bir yıl sonra yürürlüğe girer. Bu hakkını 18 Temmuz 2022'ye kadar kullanmayan ülke, ancak 18 Temmuz 2031 tarihinden itibaren bu hakkı kullanabilir.

135 sayılı Sözleşme 23 Haziran 1971 günü kabul edildi ve gerekli onay sağlandıktan sonra 30 Haziran 1973 tarihinde yürürlüğe girdi. Buna göre, 135 sayılı Sözleşmeden çekilmek isteyen ülke, 30 Haziran 2023 ile 30 Haziran 2024 tarihleri arasında bu hakkını kullanabilir ve bu çekilme başvurusu bu işlemden bir yıl sonra yürürlüğe girer.

158 sayılı Sözleşme 22 Haziran 1982 tarihinde kabul edildi ve gerekli onay sağlandıktan sonra 23 Kasım 1985 tarihinde yürürlüğe girdi. Buna göre, 158 sayılı Sözleşmeden çekilmek isteyen ülke, 23 Kasım 2025 ile 23 Kasım 2026 tarihleri arasında bu hakkını kullanabilir ve bu çekilme başvurusu bu işlemden bir yıl sonra yürürlüğe girer.

Özetle, ILO Sözleşmeleri ve onları tamamlayan yetkili organ kararları, ülkemizde sendikal hak ve özgürlüklerin korunabilmesi ve geliştirilebilmesi açısından son derece önemlidir. Sayın Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'yi bu Sözleşmelerden çıkarabilmesi, yukarıdaki prosedüre bağlıdır. Tabii, dileğimiz, böyle bir isteğin gündeme gelmemesi, ILO Sözleşmelerinin (eksik de olsa) uygulanmasına devam edilmesidir.